

Aynurə Əliyeva

*F.Köçerli adına
Respublika Uşaq
Kitabxanasının
metodisti*

Sözə siqal çəkmək, onu mənalandıрмаq olduqca çətin-dir. Bu yolda hər kəs uğur qazana bilmir. Yalnız istedadı olan şəxslər müvəffəqiyyət əldə edir. Əsrdə bir dəfə yetişən belə insanlar dünya ədəbiyyatı üçün ölməz əsərlər miras qoyur. Başarıya belə əsərlərlə qaranlıqdan aydınlığa çıxıb. Həmin insanlar unudulmur. Unudulsa belə sözləri əbədi yaşayır. Tarix göstərir ki, qəhrəman və mütəfəkkirlər həmişə bizlədir. Burada şairlər xüsusi ilə fərqlənir. Şairliyin tarixi çox qədimdir. Onların əsər və şeirlərində böyük tarix var. Əsrlərin dərdi, qəmi, kədər, sevinci, qubarı onların şeirlərində cəmlənib. Bu baxımdan əsrlər boyu poeziya insan taleyi üçün mühüm rol oynayır.

Poeziyanın insan taleyi ilə yanaşı, insan ömrünə də misilsiz faydası var. Şeir biza düzgün yol göstərib, haqqı nahaqdan ayırıb, ədalətə üzə çıxarıb, qədimimizi azaldıb, yaşama öyrədib, tərbiyəmizi zənginləşdirib, gözəlliyi sevdərib və təbiət-insan arasında qırılmaz tellər yaradıb. Xoş günümüz və dərdimiz poeziyasız keçməyib. Bir xalq olaraq poeziyanın dərin ənənələrinə maliklik. "Şeirsiz həyat olmaz", – desək bəlkədə yanılmırıq. Şeir ilhamdır, yenilikdir, haqq qarçısıdır. Vaxtı ilə ilk dərsimizi şeirlə almışıq. Şeir döyünən, çirpənən ürəyin həyacanını ağ kağıza köçürməsidir. Şeir Göyün hökmünü Yerə çatdırır. Göylər istəyini şeirlə dilə gətirir.

Ümumiyyətlə, elmin milliyəti, dini və sərhədi yoxdur. Elm ümumsuz nəzərdədir. Bu sözləri poeziya üçün də demək olar. Poeziya insan tefəkkürünün nəzəri biliklərlə cəlallana-raq ağ kağıza köçməsidir. Şübhəsiz ki, şair vergili insandır. Günümüzdə çoxlu şair işıqlı dünyaya şeirlər bəxş edir. Azərbaycan ədəbiyyatının müxtəlif dövrlərində bu cür şairlərin yaradıcılıq nümunələrinə çox rast gəlirik. Elə şairlərdən biri də "Nəsillərdən nəsillərə" yazaraq böyük poeziya meydanında dövrün, zamanın gərdisinə sinə gərən, minlərlə oxucu kütləsinin böyük sevgilə qarşıladığı şair publisist, fərqli poetik düşüncə adamı Mikayıl Rzaquluzadədir. Mikayıl Manaf oğlu Rzaquluzadə çağdaş Azərbaycan ədəbiyyatında şair, nasir, ədəbiyyatşünas, dünya klassikasının kamil tərcüməçisi və nəhayət uşaq ədəbiyyatının yaradıcısı kimi tanınmış, 60 illik ardıcıl ədəbi fəaliyyəti dövründə zəngin bir irs qoyub getmişdir. Azərbaycanın mədəniyyət tarixində Mikayıl Rzaquluzadənin xüsusi yeri var. O, həm gözəl, yazıçı, həm də tərcüməçi kimi fəaliyyət göstərmişdir. Mikayıl Rzaquluzadə təkə gö-

zəl şair, nasir, publisist deyil, həm də dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan və müxtəlif millətlərə mənsub olan say-sız-hesabsız yazıçıların əsərlərini dilimizə çevirən bir söz ustası kimi şöhrət qazanmışdır. O, türk, rus, fars dillərini mükəmməl bilirdi. Həmin dillərdən tərcümə etdiyi əsərlər ədəbi nümunələr Azərbaycan oxucularını tərəfindən maraqla qarşılanırdı.

Mikayıl Rzaquluzadənin yaradıcılıq simasını səciyyələndirərkən deyə bilərik ki, onun istər uşaqlar, istərsə də yaşlılar üçün yazdığı bütün əsərlərində biz təkə istedadlı şair

daqqi Psixologiya-Pedologiya Elmi-Tədqiqat Institutunun aspiranturasında təhsil alıb.

Mikayıl Rzaquluzadə şair, nasir, tərcüməçi kimi çoxsahəli yaradıcılıq yolu keçmişdir. Ali Pedaqoji məktəbi bitirdikdən sonra Bakı Mərkəzi Kitabxanasında müdir işləmiş, Moskva Dövlət Universitetində aspiranturayı müvəffəqiyyətlə başa vurmuşdur. Azərənşərdə tərcüməçi, "İnqilab və mədəniyyət" jurnalında məsul katib, "Azərbaycan" jurnalında baş redaktor müavini vəzifələrində çalışmışdır. Ədəbi yaradıcılıq fəaliyyətinə 1923-cü ildə çıxan "Müəllim" şeirlə başlayan Mikayıl Rzaquluzadə, eyni zamanda, "Gənclik" nəşriyyatın-

Şairlər və qəhrəmanlar bir tayfadır. Onların arasındakı fərq ideya və əməl arasındakı fərq kimidir. Qəhrəmanlar şairlərin seyr etdiklərini həyata keçirirlər.

Alfans de Lamartin

tor", M.Qorkinin "Uşaqıq", C.Sviftin "Qulliverin səyahəti", L.N.Tolstoyun "Dirilmə", V.Lat-sisin "Balıqçı oğlu", C.Londonun "Hekayələri" ni, C.Rodarinin "Çippolino" və s. əsərləri Azərbaycan dilinə tərcümə etmişdir. Nizamının "İsgəndər-namə" əsərinin 1941-ci il tərcümə nəşri də ona aiddir.

Ümumiyyətlə, tərcümə kitablarının sayı 60-dan çox olan Mikayıl Rzaquluzadə "H.Heyne və faşizm", "Rabindranat Taqor", "Bayron və müasirlik"

şeiri ilə başlamışdır. İlk məqaləsi isə 1926-cı ildə "Maarif işçisi" jurnalında "Cocuq ədəbiyyatında üsul məsələsi" adı ilə dərc olunmuşdur. Müxtəlif mövzularda yazıb-yaratsa da, 1945-ci ildən başlayaraq bütün kitablarını uşaq və gənclər üçün nəzərdə tutmuşdur. Yaradıcılığında bədii tərcüməyə geniş yer vermişdir. Dünya və keçmiş SSRİ xalqlarının ədəbiyyatından tərcümələr etmişdir. "Gənclik" nəşriyyatının, "Göyərçin", "İnqilab və mədə-

Mikayıl Rzaquluzadə - uşaq ədəbiyyatımızın qızıl imzası

qəlbini deyil, həm də həssas, sevən, sevilən bir pedaqoqun qəlb çirpintilərini görüb hər-rətlə səmimiyyətini duyuruq.

da, "Göyərçin" jurnalı redaksiyalarında çalışmışdır. Onun "Qaranquş yuvası" (1945), "Ağ dana" (1945), "El gücü" (1948),

və s. kimi məqalələrin də müəllifidir.

Birinci Azərbaycan Ali Pedaqoji İnstitutu nəzdində "A.Şaiq adına nümunə məktəbi" nə çevrildi. O, həmin məktəbin son sinfində ikən ekstern imtahan verib Ali Pedaqoji İnstitutun tarix fakültəsinə daxil olmuşdur. Bütün təhsil müddətində müvazi olaraq Azərbaycan hərbiyyə-bəhriyyə komissarlığında rabitəçi (1920-1921), Bakı vilayət hərbi komissarlığında jurnalist (1922-1923), Bakıda Sabir adına kitabxanada və fəhlə rayonlarının kitabxanalarında kitabxanaçı, Bakı mərkəzi kitabxanasında kollektor müdiri, pedaqoji institut kitabxanasının müdir müavini, müdiri vəzifələrində işləmişdir (1926-1927). İnstitutu bitirdikdən sonra Gəncə pedaqoji texnikumunda, həm də fəhlə fakültəsində ədəbiyyat və pedaqogika-psixologiya müəllimi işləmişdir (1927-1931). Bu dövrdə Gəncə müəllimlər evində ədəbiyyat dərəcəsinin rəhbəri, "Qızıl Gəncə" jurnalı redaksiya heyətinin və Azərbaycan Proletar Yazıçıları İttifaqı Gəncə şöbəsinin büro üzvü və s. ictimai işlərdə çalışmışdır. Moskvada İkinci Dövlət Universiteti yanında olan Pedaqoji Psixologiya-Pedologiya Elmi-Tədqiqat Institutunun aspiranturasında təhsil almışdır (1931-1934). Eyni zamanda SSRİ Xalq Komissarları Şurası yanında qanun və qərarlar nəşriyyatının Azərbaycan şöbəsində tərcüməçi və stenoqrafiya kurslarında ədəbiyyat müəllimi işləmişdir. Bakıda Azərbaycan Dövlət Elmi-Tədqiqat Pedaqogika İnstitutunda uşaq ədəbiyyatı sahəsində elmi işçi, Azərənşərdə tərcüməçi və redaktor olmuş, qısa fasilələrlə "İnqilab və mədəniyyət" jurnalı redaksiyasında məsul katib, "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında, Xarici Ölkələrlə Mədəni Əlaqələr Cəmiyyətində baş redaktor, "Azərbaycan" jurnalı redaksiyasında baş redaktorun müavini vəzifələrində çalışmışdır. Ədəbi fəaliyyətə 1923-cü ildə "Abdulla Şaiq" kitabçasında çıxan "Müəllim"

niyyət" (sonralar "Azərbaycan") jurnalları redaksiya heyətinin, "Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti" nin redaksiya heyətinin, Azərbaycan Yazıçıları İttifaqı qəbul komissiyasının üzvü olmuşdur. Ədəbiyyat sahəsində xidmətlərinə görə iki medal, üç dəfə Azərbaycan Respublikası Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı ilə təltif edilmişdir. Çuvaş MSSR Mədəniyyət Nazirliyinin və digər təşkilatların fəxri tərifnamələri ilə təltif edilmişdir.

Mikayıl Rzaquluzadənin əsərləri geniş oxucu kütləsi tərəfindən həmişə sevilib və rəğbətlə qarşılanıb. Bu əsərlərin başlıca mövzusu Yer kürəsinin əşrəfi sayılan insanın şəən, firavan həyatı, işıqlı, romantik duyğu və düşüncələridir. Onun ideya-bədii dəyərlərini itirməyən bir çox poemalarında var ki, bunlardan "Qaranquş yuvası", "Zər yazılı mermər kitab", "Məktəbəgedir Tokay", "Bakının axşamları", "Yaz yuxusu", "Sirlilə saz" və s. misal göstərmək olar.

Mikayıl Rzaquluzadənin nəsr əsərləri də var ki, bunlar da çox maraqla oxunur. Onun hekayələrində hadisələrin şairanə təsviri oxucusunu maqnit kimi özünə çəkir. "Dədə Qorqud" dastanının motivləri əsasında yazılmış "Ana ürəyi, dağ çiçəyi" hekayəsi orta məktəblərdə uşaqların ən çox sevdiyi əsərlərdəndir. Onu da qeyd etmək yerinə düşərdi ki, M. Rzaquluzadə "Dəli ozan", "El gücü" hekayələrinin mövzusunun da "Dədə Qorqud" dastanlarından götürmüşdür. Şairin 21 digər mövzularda yazdığı "Qu gölü", "Təzə tufəngin sifəsi", "Yaralı göyərçin", "Boş qorxular", "İşıqlar yandı" və s. bu kimi hekayələri də uşaq oxusu üçün yararlı əsərlərdir.

Bir sözlə şair, nasir, tərcüməçi Mikayıl Rzaquluzadənin 60-dan çox tərcüməkitabları var. Sonda onu qeyd etməliyə ki, Mikayıl Rzaquluzadə birçə sətir orijinal əsər yazmasaydı belə, onun adı Azərbaycan uşaq ədəbiyyatı tarixinə etdiyi tərcümələrə görə qızıl hərflərlə yazılmağa layiq olardı.

Həyat və Yaradıcılığı

Azərbaycanın qabaqcıl maarif xadimi, əmək veteranı, görkəmli yazıçı və nasir, istedadlı tərcüməçi Mikayıl Rzaquluzadə 17 mart 1905-ci ildə Bakıda anadan olmuşdur.

İbtidai təhsilini yeni üsullu "Mədrəsəyi-nur" məktəbində və mollaxanada alıb. Sonra ekstern imtahan verib Ali Pedaqoji İnstitutun tarix fakültəsinə daxil olub. 1927-ci ilə kimi kitabxana işində çalışıb. İnstitutu bitirdikdən sonra Gəncə pedaqoji texnikumunda, həm də fəhlə fakültəsində ədəbiyyat və pedaqogika-psixologiya müəllimi işləyib.

Moskvada İkinci Dövlət Universiteti yanında olan Pe-

"Qu gölü" (1955), "Ovcu Elşən-lə qoçaq Aytəkinin nağılı" (1956), "Nəsillərdən nəsillərə" (1965), "Ürəkdə izlər" (1969), "Quş dili bilən Orxan" (1972), "Yaz günəşi" (1977), "İlin yazıl-elin sazı" və s. kitabları uşaq və gənclərin sevrək mütaliə etdiyi əsərlərdir.

Dünya xalqları ədəbiyyatının onlarla nümayəndələrinin əsərlərini, o cümlədən T.Oldricin "Amerika məktəblilərinin xatirələri", R.Kiplinqin "Mauqili", V.Mayakovskinin "Seçilmiş şeirləri və poemaları", V.Biankinin "Biz çoxuq", V.Vasilevs-kayanın "Göyqurşağı", V.Q.Belinskinin "Seçilmiş əsərləri" ni, İ.S.Turgenevin "Ovcunun xatirələri", "Atalar və oğullar", "Ə-rəfə", A.Dümanın "Üç müşkə-